

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnék.
E g y e s z á m á r a 30 f i l l é r.

A szerkesztőség és kiadóhivata
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Ilyés csüggedése.

Nagy próféta vala Ilyés Izraelben, az igaz Istennek prófétája, ki mind a Baál papjai, mint Ácháb király előtt félelmetes vala és mindazáltal mégis csak gyarló ember vala.

Mint gyarló földi ember azonban az első helyen áll vala és honfitársaira is a legnagyobb hatással leve. Annyira, hogy mikor az Idvezítő eljött, sokan csak őt várták benne és midőn az Idvezítő a keresztfán sóhajtott, sokan azt hitték, hogy őtet hívja.

Ma is midőn kegyes rabbinusok, jámbor zsidó lelkek affelől vizsgálódnak, hogy vajjon nem jött-e el már az igaz Messiás és ha eljött kiben jött el: Ilyés prófétára is gondolnak.

Milyen nagy tévedés. Ilyés nagy idealista, de nem maga az Ideál. Az örökké való szolgája, de mégis csak szolgál, ki nem nagyobb az ő uránál s kinek önbizalma és hite is könnyen megrendül, a ki míg maga hamar kétségbeesik, mások iránt, a tulon tul is szigoru.

Neki csudákra és hatalmas jelekre van szüksége, hogy megértse azt a lassu szót, mely által az örökkévaló mi bennünk és mi ő benne munkálkodunk. És még akkor is befedezi az ő orcáját az ő palástjával és kiindulván az barlangnak elébe nagy felszóval panaszkodik és nagy busulással buslakodik.

Igaz, hogy nem önmagáért, hanem a seregek urának Istenéért.

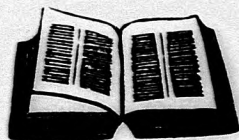
Óh Ilyés, Ilyés, ki erőd feletti utra indultál, ki kenyér és pihenés nélkül is kész vagy próféltálni (de a kinek mind a kettőt kirendelte az Isten), ne íteld meg a te honfitársaidat.

Az Ur meghagyott Izraelben sok ezer embert, kiknek az ő térdek megnem hajlott a Baálnak és a kiknek szájok nem csókolta meg azt.

De meghajlott és meghajlik előtted óh örökké való Isten áldott, Jézus Krisztus vigasztaló szent Lélek.

Meghajlik és alkalmas és alkalmatlan időben hirdeti a Te dolgaidat és szükölködve és nélkülözve is őrzi a Te oltáraidat. Ugy légyen.

Vándor.

Főgondnoki előterjesztés és indítvány.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés

Mint a tiszántúli egyházkerület és a Debreceni főiskola főgondnoka és az egyházkerületi pénzügyi bizottság elnöke, természetesen kötelességemnek ismerem folyton éber figyelemmel kíséreni és mérlegelni az egyház kerület és az egyház veteményes kertjének a különböző foku iskoláknak anyagi szükségzeit, s egyszersmind a rendelkezésünkre álló nem tulságos nagy anyagi eszközöknek e szükségletek lehető kielégítésére miképen fordítását s egyszóval lehetőség szerint gondoskodni a távolabbi és közelebbi jövőről és a jelenről is.

Ezen kötelesség alapján érkezettnek látom az időt, hogy az egyházkerületi pénztárba befolyó az az utóbbi időben teljes egészében az úgy nevezett XIX. csoportba beutalt meglehetősen nagy összegű felemelt államsegélynek miként felhasználására nézve a Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi közgyűlésnek tiszteletteljes javaslatot tegyek.

Előre kívánom bocsátani, hogy a XIX. csoportnak az 1905 évi zárlat szerint vagyoni ereje 236255 korona 48 fillérre rug s hogy e pénztár a folyó 1906 évben a felemelt államsegélyből 122549 koronát nyert. Ezen 122549 korona felemelt évi államsegély a vallás- és közoktatási miniszternek az egyetemes konvent elnökségéhez intézett leirata szerint állandónak és biztosítottnak tekinthető.

Ezen felemelt évi államsegélynek célszerű és helyes beosztása mellett, egyházkerületünknek és iskoláinknak sok szükségletét volnánk képesek kielégíteni, s egyszersmind anyagi erő és tökegyűjtés által a jövőről is gondoskodni.

Tiszteletteljes előterjesztésem tehát a következő lenne:

I. Az évi felemelt államsegélynek 20 százaléka már az 1907 évtől fogva egyelőre 10 évre egy új pénztári csoport alakítására fordítottának, melynek neve „Népiskolák tökesegély alapja“ lehetne. Célja ezen alapnak az volna, hogy népiskoláinknak az állam vagy a községek részére átadását lehetőleg megakadályozza.

Felekezeti népiskoláink feladása rendszerint két okból szokott történni, vagy azért hogy az iskola épület, esetleg a tanítói lakás a mértéket nem üti meg, vagy azért, mert az iskolába járók csekély számánál fogva az állam a tanító fizetésének kiegészítését megtagadja, s az egyházközség anyagi helyzete nem engedi meg sem az új építkezést sem a tanítói fizetés felemelését.

Pedig minden valószínűség szerint épen a kisebb és szegényebb egyházközségekben bir nagyobb fontossággal a telekezeti iskola fentartása.

Ezen alapból tehát de csak tisztán a kamatokból már az 1908 évi őszi közgyűlésen ily szegényebb és iskolájukat önerejükben fenntartani nem képes egyházközségek segélyeztetnének a tökesegélyezési módozatok alkalmazásával; vagy is az illető egyházközségek kölcsön vennék esetleg az egyházkerületi vagy a főiskolai, vagy valamely más pénztárból az építkezésre szükséges összeget, vagy azon összeget, melynek kamatjövödelme a tanító fizetésének kiegészítésére szolgálna s ezen kölcsönnek a töke helyreállítására szükséges 1 és fél százalékát fizetné 32 éven keresztül a kölcsönadó pénztárnak, a kölcsönvett összeg 5 százalékát pedig a most alakítandó pénztár fizetné szintén 32 évig kamat fejében. 32 év leteltével a töke is vissza fizetettnek tekintetnek.

Ezen pénztár részére egyelőre csak 10 évig javasolnám a felemelt államsegély 20 százalékát odaadni; a 10 év leteltével a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés az elért eredmények alapján rendelné el a 20 százaléknak továbbra is e célra fordítását vagy beszüntetését. 10 év alatt e pénztár tőkéje mintegy 240000 koronára emelkednék, s az addig elvállalt terheknek a további hozzájárulás megszüntetése mellett is megtudna felelni.

II. Egyetemes egyházunknak és főiskoláinknak is első rendű érdeke lévén, hogy a Debrecenben felállítandó philosophiai fakultás illetve tanár képző mielőbb kifejleszhető legyen, az egyházkerületi pénztárban alakított egyetemi tanszéki alap részére az eddig megállapított 4 rendbeli jövedelemforrás épségben hagyása mellett át lenne engedendő a felemelt államsegély 10 százaléka évenként töke képzésre és pedig úgy, hogy ezen hozzájárulás ezen alaphoz addig tartana, míg azt a főtiszteletű és méltóságos egyházkerületi közgyűlés újabb halározattal be nem szüntetné.

Nézetem szerint bár ezen alap eredetileg csak egy tanszék felállítását célozta, a fentebbi hozzájárulásnak örökösnek kellene lenni, hogy mindig újabb és újabb katedráknak felállítása legyen célbavehető. Itt megkívánom jegyezni, miszerint kívánatosnak tartanám, hogyha azon testületek vagy egyének, kik a debreceni fakultás iránt lelkesedve annak felállítását anyagilag is előkivánják mozditani, nincsenek azonban azon helyzetben, hogy egy magukban állithassanak fel egy katedrát, egyelőre ezen alapot gyarapítanak adományaikkal vagy alapítványaikkal.

III. A most lefolyt egyházkerületi közgyűlés két új philosophiai katedra felállítását elrendelvé, a megválasztandók javadalmazását magasabb összegben állapította meg mint a jelenleg alkalmazott theologiai, jogi és philosophiai tanárokat. Ezen kö-

rülmény természetesen keserőséget okoz felsőbb tanügyünk régi érdemes munkásai kebelében. Ezen keserőséget most az egyházkerületi közgyűlés tekintetbe nem vehette, mert szükséges anyagi eszközökkel nem rendelkezett, azonban azon nézetben vagyok, miszerint mindnyájunknak törekednünk kell az akadémiai tanárok javadalmazása közötti egyenlőtlenségnek legalább a távolabbi jövőbeni eltüntetésére.

Ez indokból az egyházkerületi pénztárban egy újabb csoport volna alakítandó melynek neve lehetne: A Debreceni főiskola régibb akadémiai tanárainak javadalom kiegészítési alapja.

Ezen pénztár nyerne az évi felemelt államsegélyből évi 10 százalékot és pedig tőke képzésül lehető hosszú időre majdnem azt mondhatnám örökre. — A Főtiszteletű Egyházkerület későbbi elhatározásától függvén hogy mikor tartja szükségesnek is helyén valónak ezen megnövekedett alap terhére az akadémiai tanárok javadalmazása kiegészítésének megkezdését.

IV. Végre a felemelt államsegély 60 százaléka jövőre is a XIX csoportba folya be és a jövő céljaira anyagi erő gyűjtésére szolgálna s ezen XIX. csoport jövedelmének egyes esetekben felhasználásáról a Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés a szükségeshez képest intézkednék. — Ezen 60 százalék terhére menne azon hozzájárulás is, melynek a közigazgatási pénztárnak évenként szüksége van s mely az 1907 évre elfogadott költség előirányzat szerint 25400 koronára rug.

Ezekben kívántam javaslataimat a Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlésnek előterjeszteni s azoknak elfogadását kérve maradtam a Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlésnek alázatos szolgája. **Gróf Dégenfeld József s. k. főgondnok.**

* * *

Régen panaszoljuk már, hogy *nincs egy alapunk*, melyre támaszkodva annak az áramlatnak, mely iskoláinkat lassanként mind ledönteni készül ellentállhassunk.

Azt is tudjuk, hogy egy intézményeinket összefoglaló nagy alkotás, az egyetem nélkül sem a lelkész képzés, sem a középiskolai és szakképzés terén meg nem állhatunk, sőt lassanként a szellemi vezetés tekintetében is lesülendünk.

Hogy meglévő akadémiánkat se hagyhatjuk elpusztulni, ez is kétségtelen.

Mindezen irányokban azonban tervszerű ki-

bontakozásokkal eddig nem rendelkezünk. Intézményekkel falainkat védelmezni pedig meg se próbáltuk.

Most midőn az egyházkerület Debrecen város segélyével Bocskay-szobrot emel, midőn nyilvánvaló lett mi közöttünk, hogy a nagy fejedlem emlékét nem csak képző művészeti alkotásokkal, hanem állandó a szellemét szolgáló intézményekkel kell megörökíteni: gróf *Dégenfeld József* a kerület főgondnoka hármas indítvánnyal lép elő és fényt gyujtva a Bocskay-emlék előtt mutatja az utat a jövő fejlődés fölé. Ez térfias munka volt. Szívvel üdvözljük érte a főgondnokot és ez a meggyőződésünk, hogy e jelben győzünk. Szerk.

A felekezeti középiskolai tanárok fizetésének állami kiegészítése.

Alig végződött be mult heti egyházkerületi közgyűlésünk, mely a felekezeti középiskolai tanárok fizetésének állami kiegészítése tárgyában a tanügyi-bizottság részéről elibe terjesztett határozati javaslatot egyházkerületünk összes gymnasiumaira nézve minden hozzászólás nélkül egyhangulag elfogadta, ime, már megjelent a „Hivatalos közlöny“ nov. 15-iki számában e fizetés kiegészítésre vonatkozó s a közokt. miniszter által hivatalosan kibocsátott szabályzat.

Egyházkerületi közgyűlésünk előtt ugyanis még csak a közokt. miniszter által egyházkerületi főhatóságunkhoz véleményezés végett leküldött „ideiglenes szabályzat“ állott; de mivel ez ideiglenes szabályzatban az állami fizetékiegészítés elfogadására megkivánt egyháztőhatósági nyilatkozat megtétele olyan határidőhöz volt kötve, amelyen belől egyházkerületünk nem nyilatkozhatnék és ebből gymn. tanárainknak jelentékeny anyagi kára származnék, közgyűlésünk megnyugvással fogadván a közokt. kormánynak azon intézkedését, mely szerint iskolai önkormányzati jogaink érintése és tanintézeteink belső életébe való újabb beavatkozás nélkül egészíti ki a felekezeti középiskolai tanárok fizetését az állami tanárok javadalmazásának mértékére s ez által módot nyujt arra nézve, hogy királyi szentesítés alatt levő egyházi törvényeinknek a tanári fizetés tárgyában tett rendelkezése legalább gymnasiumi tanárainkra nézve megvalósítható legyen; már most kimondotta, hogy ha e fizetékiegészítés ügyében hivatalosan kibocsátandó miniszteri szabályzat iskolai önkormányzati jogaink tekintetében az ideiglenes szabályzattól semmiben sem fog eltérni és iskoláink beléletébe az államkormánynak semmi befolyást sem biztosít, a ta-

nári fizetés állami kiegészítését az egyházkerület összes gymnasiumaira nézve elfogadja s az egyházkerületi elnökséget fölhatalmazta, hogy a szabályzat kibocsátása után a közokt. kormányhoz ilyen értelmű nyilatkozatot tehessen. Minthogy azonban egyházkerületünk egyfelől a tanári fizetések állami kiegészítésére vonatkozó s az 1848 évi XX. t. cikkben gyökerező jogait egy — a következő kormányok által módosítható vagy esetleg vissza is vonható — szabályzatban biztosítva nem látja; másfelől nemcsak gymnasiumokat, hanem theologiai és jogakadémiákat, tanító- és tanítónőképző intézeteket és felsőbb leányiskolákat is tarttani s e tanintézetek tanári fizetésének kiegészítését is hasonló alapon méltán igényli. Közgyűlésünk a közokt. kormányhoz följelentés intézését határozta el a végett, hogy a tanári fizetés kiegészítésének az ideiglenes szabályzatban lefektetett elveit minél előbb törvénybe iktattassa s e törvényben a fizetéskiegészítést a felsorolt többi iskolanemekre is terjessze ki. Sőt azoknak tanárait a törvény létrejöveteléig is hasonló módon részesítse a fizetéskiegészítésben.

Nos hát a hivatalosan kibocsátott szabályzat az iskolai autonomia és állami beavatkozás tekintetéből semmit sem változott s így egyházkerületünk határozata valamint az elnökségnek adott felhatalmazása jogerőre emelkedett. De nagyot változott ám a szabályzat a tanárok szempontjából, akiknek várakozását a véleményezés végett leküldött ideiglenes szabályzat a legnagyobb mértékben felkeltette. Míg ugyanis az ideiglenes szabályzat első §-a minden föltétel nélkül mint alapelvet mondta ki, hogy „a felekezeti középiskolai tanárok fizetése személypótlékkal az állampénztárból oly összegre egészítetik ki, a minőt az állami középiskolai tanárok élveznek:“ a végleges szabályzat szerint a kiegészítés csak *az állami költségvetésben e célra felvett összeg keretén belől fokozatosan történik*. Sőt az sincs megmondva, hogy a fokozatos kiegészítés hány év alatt hajtatik végre. Ez bizony — himezés nélkül szólva — a tanároknak a legnagyobb mérvű becsapása, még pedig olyan helyről és olyan időben, ahonnan és amikor már minden igényüket kielégítve hitték. És valljuk meg, hogy erkölcsileg, szinte elképzelhetetlen is volt, hogy a kormány az ország összes felekezeti főhatóságaihoz véleményezés végett hivatalosan és nyomtatásban leküldött szabályzatot a végleges kibocsátás alkalmával épen alap-principiumában, amelyet a véleményező főhatóságok közül bizonyára senki sem támadott meg, megváltoztassa, visszaszívja. Hazánk politikai vagy pénzügyi viszonyaiban e szabályzat kétszeri kibocsátása között

semmi sem történt olyan, ami a szabályzatnak ily gyökeres megváltoztatását indokolná.

A közokt. kormány, úgy látszik és igen helyesen, célba vette az egész vonalon a tanítói személyzet fizetésének állami kiegészítését. Egymás után jelentek meg mostanában a polgári iskolai tanítók és tanítónők, a felsőbb kereskedelmi iskolai tanárok fizetésének kiegészítésére vonatkozó szabályzatok; és e tanároknak nézve a kiegészítés azonnal teljes mértékben történik, fokozatos végrehajtásról egyik szabályzat se szól. Miért kell tehát a fizetéskiegészítésnek épen csak a középiskolai tanároknak nézve fokozatosan történnie! Avagy talán az ideiglenes szabályzatnak véleményezésre szétküldése után vette észre a közokt. kormány, hogy a törvényhozás által e célra megszavazott összeg nem elég a feladat megoldására? Ha így volna, ez a legnagyobb mértékben lesújtó ítéletet foglalna magában a kormányfelületes eljárására. Pedig a dolognak más magyarázatát adni lehetetlen.

A dolog ugyanis úgy áll, hogy a jelenlegi kormány a felekezeti középiskolai tanárság fizetéskiegészítésének régóta vajudó kérdését örökségül vette át az előbbi kormányoktól teljesen előkészített alakban. Az előbbi alkotmányos kormányok számításain alapuló összeget vétette föl az állami költségvetésbe. De a kérdés megoldásának utolsó stádiumában olyan mozzanatot hozott be a dologba, amelyre az előbbi kormányok nem is gondoltak s amelyről az ügy előkészítése közben szó sem volt, t. i. a fizetésrendezésnek a szerzetes tanítórendekre is kiterjesztését. Protestáns iskolai körökből több felől hangzott fel ez ellen tiltakozó szózat! de éppen a a mi lapunk volt egyike azoknak, kik a felekezeti szűkkeblűségnek e megnyilatkozását elítélték. Mért fájna az nekünk, hogy a szerzetes iskolákat is támogatja az állam, mikor az „ideiglenes szabályzat“ első §-a a mi tanáraink fizetésének kiegészítését is teljesen biztosította? Hiszen a szerzetes tanítórendek is a nemzeti kultúrát szolgálják és jó hazafiak. De most a szabályzat végleges alakja határozottan azt a meggyőződést kelti bennünk, hogy a kormány a szerzetes rendeket minden számítás nélkül vette föl a fizetés rendezés keretébe, a szükségletet megkésztette a nélkül, hogy a megfelelő fedezetről gondoskodott volna s ezért kell a többi felekezeti, községi és törvényhatósági középiskolák tanárainak rövidséget szenvedniök. Hát ez végzetes hiba, mert ily módon maga a kormány dobja a felekezeti békétlenség üszkét a tanárok köze s érdekharcba állítja egymás ellen azokat, kiket a hivatás összeköt.

A szabályzat jelenlegi alakjában szinte

tragicomicus dolog az, hogy aki a személypótlék megállapítását magára nézve sérelmesnek tartja, az ellen a miniszterhez felfolyamodhatik. Szeretnők tudni, hogy mire alapíthatná a szegény felekezeti tanár a maga jogigényét, mikor a fokozatos kiegészítés rendszere mellett be kell érnie azzal amit számára a kormány kegye nyújt.

De még más tekintetben is romlott a szabályzat a tanárookra nézve. Mig ugyanis az ideiglenes szabályzat úgy contempeptálta a dolgot, hogy a közös főhatóság alá tartozó tanárszemélyzet egy statut alkotva közösen fog fizetési osztályokba osztani, a végleges szabályzat ez egészséges elvet is visszavonta s minden középiskola tanári testületét külön felezi meg a VIII. és IX. fizetési osztályba sorozás végett. Hiszen tudjuk, hogy a közös beosztás ellen felszólaltak a helyi érdekek védelmezői. De a közökt. kormánynak a helyi érdekeken felül emelkedve, magasabb nézőpontra kellene helyezkednie s tudnia kell, hogy minnél nagyobb létszámú testületet fog a szolgálati évek alapján két osztályba sorozni, a méltánytalanságok annál jobban elenyésznek. Az ideiglenes szabályzat elvei szerint pl. tiszántúli egyházkerületünk 10 gymnasiumának tanárai évi rendes tanári szolgálat alapján feltétlenül bejutottak volna mindnyájan a VIII. fizetési osztályba; a végleges szabályzat szerint pedig előáll az az anomalia, hogy míg a kisújszállási tanárok (akik közül a legidősebb sem tekinthet vissza 15 évi rendes tanári szolgálatra) már 6 évi szolgálat alapján is a VIII. fizetési osztályba jutnak, addig a debreceni tanári 13 évi szolgálat mellett is csak a IX. fizetési osztálynak megfelelő személypótlékre számíthat.

Csak a szerzetes rendekre nézve javult a szabályzat. Ugy látszik, az ő kifogásaiknak nagyobb súlya volt a kormány előtt. Az ideiglenes szabályzat szerint a rendi ellátás a szerzetesekre nézve kivétel nélkül 1200 koronába lett volna betudandó, most azonban a természetbeni ellátás pénzbeli egyenértékét is magok a rendek fogják kimutatni. E mellett rájuk nézve mellőztetvén a szablonos fizetési osztályok különböző fokozata, személypótlékaik megállapítása egyszerűen „a jogegyenlőség elve alapján és különleges szervezetők figyelembe vétele mellett“ fog történni, tehát bizonyos intimitással fog kezeltetni.

Valóban e szabályzat mindenre inkább alkalmas, mint közmegnyugvás és közmegelégedés keltésére. És a kormánynak kötelessége az ön-maga által ébresztett várakozások kielégítésére a szükséges fedezetről mielőbb gondoskodni.

A tanítók socialismusa.

A létérti nehéz küzdelemben végre is elfogyott a felekezeti tanítóság bámulatos türelme. s anyagi helyzetök javítása érdekében *ismét* sorompóba léptek országszerte. Nem csak *követésre* — de elismerésreméltó ez eljárásuk. Az összetartásban hatalmas erő van s ha bátran kitartanak, a jobb rokonszenve kíséri törekvésüket s végre is célt érnek. Különösen a ref. lelkeszi-kar, mely bámulatos közömbösséggel viseltetik saját jövő sorsa iránt, kétszeres rokonszenvvel kell, hogy kísérje küzdelmeiket. Ha összetett kezekkel nézzük anyagi sorsunk nehéz helyzetét, legalább akad olyan testület az egyház falain belül, amely megteszi ezt. És pedig minő alakban . . ! Becsületes őszinteséggel ki mondják, hogy miután a nehéz viszonyok közt vergődő egyház ezt úgy sem teheti, vagy *azonnal* segít az állam szomorú helyzetökön, vagy pedig a socialismus zászlaját veszik kezökbe s ezen az alapon szervezkednek. Ezt a határozatot mondta ki közelebb a hajduböszörményi ref. tanítóegyesület is.

Ki fogja kétségbe vonni, hogy abban a gazdaszthatatlan helyzetben, melyben a népoktatás kulturmunkásai egyházunkban vergődnek, teljesen jogok van ahoz, hogy socialis alapokon szervezkedjenek. Ha a milliókkal dobálózó gazdag gyárosoknak, kereskedőknek sat. jogok van ahoz, hogy kartelekre lépjenek, hogy árucikkeiket hihetetlen magasságra felemeljék . . . ne csodálkozzunk azon, hogy azok, akik javarészen ezekről élnek, némileg ők is értékesíteni óhajtják szellemi tőkéjüket. Quod uni justum, alteri aequum.

E törekvésnél szinte csodaszamba megy az, hogy az állam esetleg radikálisabb eszközökhöz nem nyul, midőn a tanítók körében e socialis mozgalom gyors elterjedését látja országszerte. Nem fenyegeti őket, hanem a humanismus és hazaszeretet nevében apellál rájuk és azt kéri tőlök, hogy ennek egisze alatt *továbbra* is kopjaljanak.

Jó lesz azonban a fogalmakat ezuttal össze nem zavarni. A felekezeti tanítók nem a hazától várják és kéri jogos illetményeiket, hanem attól a kormánytól, melynek vezérférfiai, mig a husos fazekak mellé nem kerültek, urbi et orbi, tele torokkal ugyancsak hirdették a szegény tanítók nyomoruságos helyzetét és hatalmas frázisokkal ígérték ennek gyors szanátását. Vagy talán velök szemben is áll a latin példaszó: honores mutant mores!

Miért, hogy éppen csak a tanítóktól várja a kormány ezt a hazafias áldozatot?!

A magyar kultúrának vezére, a vallás és közoktatásügyi miniszter azzal érvel, hogy 13 millió horribilis összeg kívántatnék meg ahoz, hogy a tanítók követelményeinek eleget tegyenek. Hát olyan enormis összegnek tartja ezt, hogy ennek teljesítése a magyar állam csődjét vonná talán maga után? Nem lehetne-e valamivel kevesebbet fordítani, p. o. lóversenyekre, operákra, vagy épen a mititárizmusra? Moltke Sádova dícsőségét a német schulmeiszterekre háritotta; éhes tanítók nem nevelnek az államnak lelkes és képzett anyagot.

Nagyon természetes azért, ha a tanítók végre is megunva a sok üres biztatgatást, egy kissé erősebb eszközökhöz nyulnak. Társulni akarnak, mint szocialisták. De ha ez alapon nem szervezkednének is, az a magában elfojtott keserű érzés, a mely az állam mostoha elbánása folytán, önkéntelenül is ott fakad fel a szívek mélyén, szervezkedés nélkül is megteremti a szocializmust. Hazánkban pedig közel 25 ezer felekezeti tanító van s ha ezek csakugyan szervezkednek a jelzett alapon, olyan óriási erő lesz ez, amelylyel mindenesetre számolni kell annak az államnak, melynek a népoktatásról gondoskodni első és fő kötelessége.

De nekünk, az egyháznak is, számolni kell az adott helyzettel. A dolgoknak természetes folyománya lesz már az, ha a szocializmus gyorsan elfog terjedni a *belhivatalnoki-kar* körében. Sőt el is van az már terjedve meglehetősen.

A helyzet e tekintetben *ma* úgy áll, hogy szívesen vallja magát közöttünk csaknem mindenki *egyenileg* szocialistának, de, mert a hivatalos egyház vezetési némi elemszennvel nézik eme törekvéseket, *nyiltan*, mint testületnek, nincs elég erkölcsi bátorságunk, hogy mi is sorompóba lépünk. Hiszen az ugynevezett *közpapok mozgalma*, melynek anyagilag lön is némi eredménye, épen ilyen szocialis szervezkedés volt anidejében.

A főkiváncsalom az, hogy e szervezkedések mindég tiszta erkölcsi, hazafias alapon történjenek, mint történt ez a böszörményi tanítók egyesületénél is, akik határozatilag kimondották, hogy *a nemzetközi szocializmus kizárásával*, tisztán hazafias alapon egyesülnek.

Legyen azért ez az egyesülés most egy hatalmas memento az egyháznak is, hogy ne nézze tétlenül, összedugott kezekkel, szellemi munkásainak nehéz helyzetét; hanem egész erkölcsi befolyását használja fel arra, hogy a tanítók jogos kívánalmait az állam által *gyors* kielégítést nyerjenek. Mi reánk sem lehet közömbös, hogy

a *mi munkatársaink* elégedetten és nagyobb anyagi gondok nélkül végezzék nagy és nehéz hivatásukat.

Dr. Márk Ferenc.

Egyházkerületünk őszi közgyűlése.

November 14-én a tegnapi gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után Márk Endre egyházkerületi és kollégiumi ügyész napi rend előtt bejelenti, hogy gr. Degenfeld József főgondnok 10 éves gondnoki jubileuma alkalmával aláírást nyitottak a főgondnok nevét viselő egyetemi alapítvány létesítése céljából s eddig közel 3000 koronát tesz az aláírott összeg. Nagy örömmel értesültek erről a közgyűlési tagok; az aláírott összeget a kollégiumi pénztári hivatal fogja beszédni és a kiállítandó alapítólevél értelmében kezelni.

Következett a napirendre tűzés szerint a főiskolai igazgatótanács jelentése, Sass Béla aljegyző előadásában. A hagyományok és adományok hosszú soráról elismerés és köszönet mellett értesült a közgyűlés. Az egyes tétel az egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvében közölve lesznek, annál fogva a jököny megjelenésekor sem lesz késő azokról tudomást venni közönségünknek. Fontosabb ennél az, hogy valószínűleg buzgó kutatás után kiderült, hogy az a néhai Boldog Istvánné, a kinek a részéről 100 korona jutott a főiskolai pénztárhoz szegény gyermekek ruházására, tulajdonképen még ma is él s nem is alapítványképen küldte a 100 koronát, hanem a nevezett célra való felhasználásra. Miután a pénztári hivatal, bár a kezéhez jutott okmány és értesítés alapján és értelmében, de nem ezen újabb felderítésnek megfelelőleg tehetett volt jelentést a gazdasági tanácshoz ennek a 100 koronának a kérdésében, elrendeltetett, hogy az ig. tanács, illetve közvetve annak gazdasági bizottsága javaslata szerint a való igazságnak megfelelően és híven ez a 100 korona másként kezeltesék, t. i. mint alapítványi tétel a költségvetésből hagyassék ki s használtassék fel teljes összegében szegény tanulók felruházására. Miután a pénztári hivaltól a gazdasági tanácshoz intézett jelentéstételeket csupán a pénztárnok szokta aláírni: jövöre utasításul adatik, hogy e jelentéstételeket a pénztári ellenőr is írja alá.* Bakos Kálmán volt pénztári ellenőr azért folyamodott, hogy a tisztviselők nyugdíjintézetének pénztárba befizetett díjai részére téríttessenek meg. Alapszabály szerint ez a díj ugyan vissza nem téríthető; de az egyházkerületnek fenn áll az a joga, hogy ebben a tekintetben kegyelmet gyakoroljon. Mindamellett az igazgatótanács javaslata értelmében arra az időre halasztja a közgyűlés a határozathozatalt, a mikor az ugynevezett rovincsoló bizottság a maga működését a pénztári hivatalban befejezi. A kollégiumi régi épület-részről az új épületre szolgáló átjárók összeomlással fenyegetnek. A gazdasági tanács tervezetet és költségvetést mutatott be az átjárók átalakítása tárgyában.

* Itt vagy a tudósítónk referádája téves, vagy ennek az utasításnak az értelmi szerzője hamarkodta el a dolgot. Ugyan is a pénztári kezelési szabályzat Általános határozatok című részének 7. pontja így szól: A pénztári hivatalnak főnöke a pénztárnok, ő veszi át az érkező végzéseket, beadványokat, bevételi és kiadási rendeleteket — a szükséges jelentéseket és előterjesztéseket ő intézi a gazdasági tanácshoz. Látnivaló, hogy az eddigi eljárással a pénztárnok a jelentéstételek egyedüli aláírásával, mint a gazdasági tanács azoknak elfogadásával szabályszerűen járt el.

A közgyűlés a munkákat végrehajtását olyan értelemben engedélyezi, hogy külön szakértők döntenek az átjárók alakzatának kiképzése iránt, szem előtt tartván, hogy stílszerűség tekintetében az építkezési kellő összhangban legyen keresztül vive a főépület építészeti stíljével. Az átalakítás 10,600 koronába fog kerülni. A nagy gyülesteremhez felvezető márványlépcső alátámaszthatása céljából fogantatott szűkített építkezés végrehajtása engedélyeztetett. A gazdasági tanács a Fonciére biztosító intézettel a közgyűlés előleges hozzájárulása után bizonyos szerződést kötött, melynek egyik pontja értelmében a pénztári hivatal utasítva volna arra, hogy ha a kollégiumi vagy az egyházkerületi pénztárból kölcsönző fél biztosítani kötelezett épülete után járó díjakat a biztosító intézethez 45 nap alatt be nem fizetné, helyette az intézet átiratára a pénztári hivatal fizesse ki az intézetnek a díjat s aztán hajtsa be az adós feleken a kamatfizetés alkalmával. Ezt a pontot a közgyűlés oda módosította, hogy az intézet kimutatása a gazdasági tanácshoz teendő át előbb, s a pénztári hivatal ennek az utalványára előlegezze a díjakat. Lehetetlenség meg nem jegyeznünk, hogy abban az esetben, ha ez az előlegezés nagyobb összegre emelkedik: a kollégiumi pénztár érdeke rövidséget szenved, nem is számítva azt, hogy a kelletlen előlegezések nyilvántartásával a pénztári hivatal munkája elkerülhetetlenül szaporodik. Majd megmutatja különben a gyakorlati kivétel, hogy érdemes volt-e belemenni az ügyletbe?

Engedélyezte a közgyűlés, hogy az ugynevezett régi és új épített pénztár egyesítessék. Mivel azonban az egyesítés az 1907 évi költségvetés vonalait érinti: meghagyja a közgyűlés a koll. gazdasági tanácsnak, hogy az egyesítendő két pénztár költségvetését készítse el újra. A kollégiumi bentlakók szobáiban 1906 szept. 1-től kezdve gázzal világítanak. Ehez képest a bentlakási díj főleg emeltetett. Kérdés volt, ha valjon azok a tanuló, kiknek a kollégium a bentlakás helyett a városon szállást fogad, de a kik világítást nem kapnak, köteleztesenek-e a gázvilágítás miatt felemelt lakásbér fizetésére? Eldöntött a kérdés a méltányosságnak megfelelően úgy, hogy a városon lakást nyerők csak a régi lakásbért fizessék.

Muraközy László, kinek gyógyszer-tára évtizedek óta kifogástalanul és nagy engedménnyel szolgáltatja a főiskolai tanulók részére a gyógyszereket, olyan szerződést kötött a gazdasági tanáccsal, hogy 10 éven át évi 100 koronát ad olyan alapítványi célra, melyet a kollégium határozza meg, s e 10 év alatt az eddigi (25 %-os) engedménnyel a szükségelt gyógyszerek ő nála rendelkeznek meg. Az igazgatótanács jelzi, hogy itt olyan összeg erejéig terjedő szerződést kötött a gazdasági tanács, mely csak egyházkerület jóváhagyása esetén lesz jogerős, annál fogva, miután Tóth Béla szintén ref. valásu gyógyszerész-től is érkezett be a gyógyszerek szolgáltatására nézve ajánlat: javasolja, hogy a Tóth Béla ajánlata tétessék le a gazdasági tanácshoz. A közgyűlés ilyen értelemben határozott.

A joghallgatók tandíj kedvezménye úgy szabályoztatott, hogy az akadémiai tanács négy szegény joghallgatót vehessen fel teljes tandíj mentességre. A Bakos Kálmán volt pénztári ellenőr hivatali szolgálatának megszűnte alkalmából el volt rendelve, hogy a kollégiumi pénztári hivatal könyvelési s egyéb rendszerét, ügymenetét az egyházkerületi elnökség által megbizandó szakértők vizsgálják meg. Az elnökség ama kijelentésében, hogy a szükséges intézkedések megtétele folyamatban van, a közgyűlés teljesen megnyugodott.

A kollégiumi költségvetés az egyházkerületi pénzügyi bizottság javaslata folytán közbeesőleg (nov. 13-án) hozott határozat következtében a következő két tételében változik, um. az egyházkerületi pénztár a pénztárkezelésért ezentúl az eddigi 1400 k. helyett 2800 koronát fizet a kollégiumnak: ezenkívül a főkönyvtár évi 1000 k. segéllyel szubvencionálja. Egyebekben a felterjesztett költségvetés megerősített. A zoltárkassza hiánya aggasztó lévén, az egyh. ker. pénzügyi bizottság bizatott meg, hogy vagy állandóan évi segéllyel vagy megfelelő kamatot hajtó egyszersmindenkori segéllyel való kisegítés tárgyában legyen javaslatot. A Hegyi Mihályné tápintézeti alapítványa a XII. csoportból áttétetik az V. csoportba. A tápintézeti pénztár jövedelme a specifikációk megszüntetése miatt meg fog csappanni. Ebben az irányban a gazdasági tanács éber figyelemre keretett föl. Tóth Károly az egyetemi alapra 20,000 k. alapítványt tevén a cím a költségvetésben jövőre külön kiemelendő a Kardos-féle egyetemi és a Kálvin szobor alapítványával együtt. A XI pénztári csoport (énekári pénztár) a zoltárkasszához hasonlóan nem bírja a reá hárított terhet. A kisegítés kérdésében ismét az egyházkerületi pénzügyi bizottság kéretett fel javaslatételre Pap Imre képviselő tudakozza, hogy a jelentéstételekben, költségvetésben mért nincs szó a békésbányai egyházmegye 10,000 koronás egyetemi alapítványáról? A jegyzői kar magadta a megnyugtató felvilágosítást t. i. azért mert az alapítvány tételéről szóló egyházmegyei felterjesztéssel foglalkozó gazdasági tanácsvégzésig az igazgatótanács jelentése még nem érkezett el.

Az Andaházi Szilágyi nevelő intézet fölterjesztett jegyzőkönyvei a főiskolai levéltárba utaltatnak: a főző nével kötött szerződés a tavaszi közgyűlésre felterjesztendő. A múlt évi pénztári számadás rendben levőnek találtatván Rózsa Sándor pénztárnok és Agárdi Lajos pénztári könyvezető ellenőr felmentést nyertek. Mivel a költségvetésből kihagyatott az építkezési pénztár 1000 koronás évi dotációja, ez a hiány pótolandó. A fedezeti többlet 1047 k. 2 fillért tesz.

Kolozsvári levél.

Az erdélyi ref. egyház ker. közgyűlése. F. hó 10-én délelőtt 10 órakor nyitotta meg Br. Bánffy Dezső az erdélyi ev. ref. egyházkerület idei közgyűlését. A hatalmas gyülesterem zsúfolásig megtelt gyűlési tagokkal, a karzatot pedig a teológus ifjúság s a városi hölgyközönség foglalta le. Megalakulás és az időközben választott képviselők igazolása után következett a megjelentek számbavétele, melynek eredményeképpen elnök konstatálván, hogy a tanácskozási szabályok jogosult: napirendhez értek, melyet az egyes bizottságok megalakítása vezetett be. A bizottságok megalakulását két hivatalos eskü letétele követte: Jémó Albert, a vajdahunyadi egyházmegye ujonnan megválasztott esperese és Juhász Izidor annak jegyzője tették le a közgyűlés előtt a hivatalos esküt, melyhez a mintát Kenessey Béla egyházkerületi generális notárius olvasta. Bartha Lajos elhalálozásával megürült közigazgatói állást tekintettel arra, hogy a szentesítés alatt álló törvények ily hivatalt nem ismernek, közgyűlés igazgató tanács előterjesztésére törölte. Majd Dr. Bartók György részletes s az egész egyházkerület életére élenk világot vető püspöki jelentésének tudomásul vétele után; az egyházkerület 1903-5 évi számadásait s 1907 évi költségvetést fogadták el. A szászvárosi Kun kollégiumhoz miniszterileg kinevezett

Dr. Nagy Sándor és Nagy Ödön tanárok részére a kollégium előjárósága közgyűlési tagságot kért. Az Igazgató Tanács e kérést illetőleg utóbbinak a tagságot megadni javasolta, előbbinek, mivel előzetes bejelentés nélkül politikai lap szerkesztésével foglalkozott, mellőzte s a közgyűlés az előadott tények után e javaslatot el is fogadta.

A közgyűlés a továbbiakban igen sok fontos s az egyház életére üdvös határozatot hozott. Ezek között a közigazgatási és fegyelmi biráskodást egyesíté, a hivatalos kiküldöttek napidij és utiköltségét rendezte, a lelkészképző vizsgálatok idejét az eddigi rendszer mellőzésével szeptemberről júniusra tette át s a theol. fakultás üresen levő gyakorlati tanszékének redes tanárral való betöltését elrendelte. Nemkülönbén a szászvárosi kollégium előjáróságának a délelőtti lekerendszer eltávolítása miatti sérelmi panaszának tárgyalása kapcsán a délelőtti lekerendszert elvetette, — Mindezek s ezekhez hasonló üdvös intézkedések részben egyhangulag részben csak nagyon csekély vita után fogadtattak el.

De nem nélkülözötte a közgyűlés a vihart sem! Dr. Kádár János titkár 15 évi buzgó munkálkodás után nyugalomba vonulván és Sárkány Lajos dr. tanügyi előadó egy évig szabadságot tartván, Igazgató tanács a titkári és tanügyi előadói teendőket ideiglenes ellátását Elek Lajosra ruházva, számára közgyűlési tagságot kért. Erre széles mederben folyó vita indult meg s a felszólalók mindegyike ellenezte a javaslat elfogadását. Különösen Pokoly József az egyházkerületi közgyűlése felelmetes szónoka — kelt ki ellene, ki az egyházi törvények idevágó rendelkezéseire való hivatkozással a javaslat elvetését kérte. Hosszas és élénk vita után közgyűlés Pokoly indítványát fogadta el.

A vita befejeztével azt hitték, hogy a tárgysorozat hátralevő pontjain most már könnyen átsiklanak. Nem úgy történt! Az Igazgató — Tanács a papok és tanárok mellékfoglalkozását illetőleg arra az álláspontra helyezkedett, hogy közérdekből megengedi, de privát érdekből semmi körülmények között sem tartja a papi méltósággal összeegyeztethetőnek. — Pokoly József az előterjesztést nem fogadja el, mert a papok kezét semmi téren megkötni nem akarja s mert az Igazgató-tanács ilyen intézkedése egyházi rendörködésre mutatna. Épen azért azt indítványozza mondja ki a méltóságos és főtiszteletű ker. közgyűlés, hogy az 1904—26 jk. sz. a. foglalt rendelkezéshez ez alkalommal is ragaszkodik s az Igazgató tanács előterjesztése felett napirendre tér. A hallgatóság osztatlan tetszése között fejezte be elmés megjegyzésekkel fűszerezett beszédét, amikor hirtelen Dr. Bartók György püspök emelkedett szólásra. Végtelenül megbotránkozottatta őt Pokoly nyilatkozata s nagyon sajnálja, hogy egy história professzor egy közgyűlés színe előtt az Igazgató tanácsot egyházi rendörködésnek nevezte. Kötelességének tartja az Igazgató-tanács nevében tiltakozni ez ellen. Ha ilyen tévtanokat hirdet mondá — itt mindnyájunk előtt, hogyne terjesztené azokat a katedrán is, s ha igen, vajjon milyen ifjúságot nevel az ilyen professzor a jövő számára? Ha nincs szükség — folytatá — az Igazgató tanácsra, töröljék el s akkor aztán a törvény nélküli szabad államban jól fogja magát érezni Pokoly nagytiszteletű ur is! — Pokoly személyes kérdésben válaszolva kijelenti, hogy amíg az Igazgató tanács az előterjesztésétől el nem tér, addig ő is fentartja a mondottakat. De erélyesen tiltakozik az ellen, hogy ezért őt bárki is, mint socialistát pellengére állítsa! — Következett a szavazás, mely óriási többséggel s a hallgatóság éljen-

zése között Pokoly indítványát fogadta el. Bánffy bárót mélyen megbotránkozottatta a közgyűlés határozata, nem is csinált titkot belőle, kemény dorgatoriumot intézett a k. gyűlés ellen, mely ilyen határozatot mert hozni. Én — mondá-a közgyűlés határozatát enunciólom, de kijelentem, hogy bárki tekintetében az Ig.-tanácshoz panasz érkezik az iránt hogy pap-tanár, vagy tanító mellékfoglalkozást üz, én mint elnök a legszigorubb fegyelmi vizsgálatot javasolom és vezetem be ellene!

Közgyűlés 11-iki ülésében ünnepélyes istenitisztele keretében 31 ifju lelkészt bocsátott ki az isteni szolgálatra.

Az indítványok során Fogarassy Albert indítványára K. gyűlés II. Rákóczy Ferencz és bujdosó társainak emlékét jegyzőkönyvében megörökíteni rendelte, Szadecky Lajos dr. indítványát pedig — mely szerint az egyházi múkincsek megőrzésére egy muzeum alakíttassék, tanulmányozás végett az Igazgató-tanácsnak kiadta.

A bizottságok jelentésének meghallgatása és több kisebb ügy elintézése után, f. hó 13-án este 6 órakor befejezést nyert a 4 napig tartó ker. közgyűlés.

Irsay ügye. Irsay József, állásától elmozdított kolozsvári lelkész ügye f. hó 13-án került az egyházkerületi főtörvényszék elé, mely a perújításnak helyet adva, az alsó foku bíróság ítéletét feloldotta s az újabb bizonyítást elrendelte.

Lelkészi jubileum. Janesó Lajos marosújvári ref. lelkésznek, a nagyenyedi egyházmegye esperesének 25 éves jubileumát megható ünnepély keretében ünnepelte meg mult hó 14-én egyházközsége.

Halálozás. Kálvinista anyaszentegyházunknak ismét nagy halottja van! özv. Antal Zsigmondné, néhai Antal Zsigmond, Háromszék m. árvaszéki elnökének s a Székely Mikó- Kollégium pénztárosának özvegye 83 éves korában, okt. 13-án elhunyt. Nevét örökre emlékeztessé tette végrendelete által, melyben a Székely-Mikó kollégiummal kapcsolatos tápintézet létesítésére 30 ezer koronát hagyott. Áldott legyen emléke.

Rákóczy emlékünnepele a kolozsvári ref. theol. fak. Internatusa ifjúsága október 27.-én kegyeletes ünnepély keretében emlékezett meg a nagyságos fejedelem és bujdosó társainak emlékeről a köv. programmal: 1. Ének. 2. Emlékbeszéd, tartotta Varga Zsigmond e. i. alelnök. 3. Szavalt, Benedek Márton ref. theol. 4. Hymnus énekelte az ifjúság.

Október 31-én a kolozsvári ref. theol. fakultás ifjúsága a következő programmal rendezett emlékünnepelet: 1. Közének. 2. Ima, mondá Vásárhelyi János ref. theol. 3. Emlékbeszéd, tartotta Kenessey Béla, theol. igazgató, 4. Szavalt Benedek Márton ref. theol. 5. Ének.

Az internatusi tömeges betegedés (romlott hus miatt) szerencsés lefolyással véget ért. A szegény ifjak felgyógyultak, a romlott hus szállító vállalkozó ellen pedig az eljárás megindított. Bizony nagy vigyázat kell a tápintézetek vezetése körül.

Jámbor.

Egyházmegyei közgyűlés.

A szatmári ref. egyházmegye e hó 21-én délelőtt Biki Károly esperes és Luby Géza fő gondnok elnökle alatt rendkívüli közgyűlést tartott. Biki Károly esperes a közgyűlést imával megnyitván előterjeszté a vámosroszi lelkész választás ügyét, mely abból az alkalomból merült fel, hogy az orosz ref. lelkészi állásra hirdetett pályázat eredménye egyetlen pályázó lévén,

azt a község megválasztani nem volt hajlandó. Az egyházmegye mindent megvitatta megengedte, hogy az egyház új választási eljárást fogadjon. A szatmári ev. ref. egyháztanács és közgyűlés kölcsönvételi ügye tárgyalatott, mely szerint a szatmári ref. nőképzővel kapcsolatosan internátus építtetnék az egyház Rákóczi utca 10. sz. telkére. Az 50 ezer koronáig menő kölcsönfelvételt az egyházmegye engedélyezte. Tarpay Lajos egyházmegyei világi aljegyző lemondását hejeltén, a közgyűlés eddigi működését megköszönte s a lemondását elfogadta. A közgyűlés a szatmári ref. főgimnázium igazgató tanácsába a következő 6 évre újból megválasztja és beküldi Luby Géza gondnokot, a szatmári ref. nőképző intézet fentartótestületébe Mártha József és dr. Böszörményi Emil tanácsbírákat, igazgatótanácsába pedig Luby Géza gondnokot választja be. — Végül a közgyűlés Monoki Sándor urai tanító kérvényét tárgyalta ki előlkönyörgői ellenszolgálatát fejében 4 köblös földnek az ő használatába való átadását kéri. A közgyűlés Mártha József tanácsbíró bízta meg, hogy ebben az ügyben tegyen jelentést. A tanítóképviselőválasztás ügyében Cséke Sándor kisari tanító nyert legtöbb szavazatot s így a tanítók képviselőjéül igazoltatott. A közgyűlést az esperes 12 órakor rekesztette be.

Külföld.

Németegyházi szemle.

A mióta e becses lap olvasóit a német egyházi élet mezején fölmerülő események felől nem tájékoztattam, azóta több nevezetes gyűlés folyt le, a melyek méltán megérdemlik a megismertetést s a külföldi egyházi élet nevezetesebb mozzanatait megismerni nemcsak egyháztörténelmi szempontból szükséges, hanem azon okból, mivel az által biztos kalauz van kezünkben, ha az adott viszonyok fontos intézkedések megtételére kényszerítenek bennünket.

A szabad egyházi szociális egyesületnek a 11 évi gyűlése f. év ápril. 24—26 napjain folyt le Kasselben. A diszgyűlésen ápril. 25-én Grützmacher rostoki tanár a következő kérdést fejtegette: „Mi az oka, hogy a protestánsizmus a nyilvános életben oly kevés eredményt ér el?” Az értekező végeredményben oda jut, hogy a jelzett ok abban keresendő, miszerint a protestánsizmus nem törekszik a modern alkotásoknak protestáns keresztyén szellemmel való megtöltésére, valamint cselekvőképes egységes szervezetre, hanem a fő jellemvonása a reformáció óta mindig a széttagoltság. A következő napon ápril. 26-án Werner frankfurti lelkész értekezett ezen témáról: „Igazságosság, nem csupán szeretet a modern munkás mozgalom alapja.” Az előadó ebben igen szépen fejtegeti, miszerint a szociális-nus hívei nem elégednek meg csupán a szereteten alapuló privát áldozatkészséggel, hanem jogot és igényt formálhatnak szociális állami törvényekre. Vallás, erkölcsiség és a haza szeretet nélkül ez a formális igazságosság fölháborító igazságtalansággá válnék. Ugyan azon nap este evangelisatió gyűlés volt, a melyen Brandt lelkész a keresztyénséghez vezető út nehézségeit igen szépen fejtegette. A munkás bizottság tárgyalási bizalmasak voltak ugyan, de a következő thesisek mégis a nyilvánosságra jutottak: 1. A hitvallásról 2. Egyházjogról, 3. Egyházpolitikáról, 4. Liberálisizmus és az iskola 5. A keresztyén munkavezetők kiképzése.

A 17. ev. szociális kongresszus ezen év június 5 és következő napjain tartotta gyűlését Jenában. A gyűlésen mintegy 1600-en vettek részt. Harnack berlini tanár igen szép megnyitó bevezetőt tartott célozva arra, hogy a kongresszus azért vette fel az evangélikus nevet mivel menten minden confessionálismustól mindig szem előtt akarja tartani az evangélium egyszerű felfogását. A szokásos üdvözlések után Dr. Rittelmeyer nürnbergi lelkész fejtegette a *tulvilági hit és szociális munka közötti ellentétet*. Értekezésének főbb gondolatai ezek voltak! 1. Bármely szociális tevékenység nem csak el lehet a tulvilági hit nélkül, hanem a szociális munkának a nagyobb fellendülése összeesik a tulvilági hit háttérbe szorulásával. A tulvilági hit népies alakja kulturrennes elemeket tartalmaz. 2. A szociáldemokratia már elvileg ellene van a tulvilági hitnek 3. Eddig még semmiféle erkölcsannak sem sikerült kielégítő kultureszményt fölláttani. Kulturális munka nincsen, nem létezhet bizonyos tulvilági gondolat nélkül. A valódi tulvilági hit emeli melegsége által a szociális gépezet hőmérsékletét. Igen érdekes volt az előadás után következő vitatkozás s azok a nyilatkozatok, a melyeket hírneves lelkészek és tanárok tettek a fenforgó kérdéstről: Brdecker hallei lelkész: az egyház szociállenés volt s még ma is sok tekintetben az egyes osztályok egyháza. Épen ezért a munkás a tulvilági életéről szóló predikáció iránt bizalmatlan. Azt hiszi, hogy az egyház csak azért prédikál a tulvilági életbe vetett reményről, hogy őt a földi dolgokban megcsalja. Azért az egyháznak szociálisnak kell lenni. Libster lipcei lelkész szerint a földi és a mennyei életet nem lehet össze keverni. A keresztyénség szigorúan dualisztikus. Minden kulturális erkölcsannak vannak olyan követelményei, a melyek a jövő élet előtt nem igazolhatók. Kultúra nem lehet a nélkül hogy legalább a nemesebb értelemben vett egoistikus ösztönöket helybe ne hagyná; a keresztyénség az egoizmus minden alakját kizárja. Innen van a merev ellentét a földi és a mennyei élet között. Harnack berlini tanár: a halhatatlanságról való számos kétely igazolt. Helyes dolog, hogy ha a tulvilági élet mindenféle kiabrázolásában kétkedünk. A természetudomány, az egész modern gondolkodás joggal kiirtotta a régi keresztyénségnek a tulvilági életéről való képzelődését. A modern tulvilági hit épen olyan tartalom nélküli, mint a személyiség értéke és a gondviselésbe vetett hit. Ama nagy javak, a melyek az emberiségnek ajándékoztattak: Isten személyiség, örökkévalóság, mindenkinél bizonytalanok, a ki csak azokhoz, mint mendedék helyhez nem folyamodik, ha az érzéki élet erői megtagadják a szolgálatot.

Délutáni gyűlésen Harms tübingai magán tanár értekezett a maximális munka időről. Értekezésének valamint a reá következő vitatkozásnak az eredménye a következő pontokban foglalhat össze: 1. A munkaidőnek a megrövidítése kívánatos. 2. A munkaidőnek egyforma törvényes szabályozására nem lehet törekedni. 3. A feres munkásnőre a munkaidőnek 2—3 órával való megrövidítése még nem elegendő, el kellene érni a fakulta fel napi munka szünetet.

Június 7-én a főtitkár Lic. Schneemelcher előterjesztette az egyesületről az évi jelentést. A tagok száma 1901. A havi folyóirat címe: Evangelisch szociál. A congresszus ezen évben is tartott szociális kiképzési kursust. Igen actualis kérdést érintett Bäumer értekezése a női mozgalomról, a melyhez többen hozzá szoltak; legfeltűnőbb volt a híres keresztyén sociologus Naumann lelkész felszólalása, a ki a nő emancipációnak egyálta-

lában nem barátja. Végül miután Pierstorff jénai nemzet gazdasz, titkos tanácsos a szociális kongresszus szükségességét megmagyarázta, az elnök Harnac a gyűlést bezárta.

A Gusztáv Adolf egyület évi közgyűlését szept. 25—27 napjain tartotta Augsburgban. A gyűlést megelőzőleg az üdvözlések között élénk feltűnést keltettek az augsburgi polgármester Wolfram, továbbá Voigt a berlini főegyháztanács elnökének szívélyes szavai. Végül az erlangeneni teológia egyetem részéről Dr. Kolde tanár üdvözölte a gyűlést utalva a teológiai tudomány és a Gusztáv Adolf egyület közötti összefüggésre. Minden szónoknak hálás köszönetet mondott Dr. Pánk az egyesület elnöke. Ugyan azon nap este az Anna templomban D. Häring tübingai tanár prédikált Egyh. 2, 3—10 alapján. A következő nap reggelén pedig Kaftan kieli szuperintendes prédikált. Luk. 22. 31—32 fölött.

Mit mond Ausburg a Gusztáv Adolf együletnek? Az első nyilvános közgyűlést déli 12 órakor nyitotta meg Dr. Pánk. Beszédének az alap gondolata a következő volt. 1. Ragaszkodjunk a hitvalláshoz (augsburgi hitvallás). 2. Közösség az evangéliumban (augsburgi hitrokonok). 3. Béke (augsburgi vallási béke) és végül 4. Végül Gusztáv Adolf, a kit a város 1632-ben mint szabadítót üdvözölt, így szól. El ne felejtsetek fogoly testvéreiteket s lépjetek be a segélyhozó Gusztáv Adolf menetbe, a melynek zászlaján az a jelszó ragyog: „Te gyetek jót mindenkivel, de főképen a ti hitsorsosaitokkal.” Ezek után átadták a pénzádományokat. Drechsel lelkész Augsburg város nevében 15 ezer márkát nyújt át, Schmetzer egyháztanácsos a bajor Gusztáv Adolf részéről 10 ezer márkát. Majd Braunschweig lipesei lelkész előterjesztette az évi jelentést. A jelentésből kitűnik, hogy a múlt évben a bevétel 2.038.397 mk., a kiadás pedig 1.749.134 mk. Legtöbbet gyűjtött a brandenburgi és az osztrák egyület. Az egyület vagyona majd 6 millió márk. A fiókegyületek száma 2000, a nő együletek 648, sőt ujabban egy diák egyület is alakult.

Ezek után a hasonló együletek kiküldöttei mondták el üdvözlő beszédeiket: Stockmeyer bási lelkész az ottani alumneum felügyelője üdvözlö a Gusztáv Adolf együletet a svájci prot. egyházi segély egyület részéről s 400 márká adományt nyújt át. Meyer antwerpeni lelkész a belga nemzeti egyház üdvözlését s egy ismeretlen 10 ezer márká adományt adja át. Schlegten-dal brémai lelkész azon dispora nevében beszél, a melyet Amerikában a brémai társaság gondoz. Meyhofer brüsseli a belga missió egyháza üdvözlését hozza s a magyart diasporák újabb fejlődéséről értesít s kéri a Gusztáv Adolf további gyámolítását. Együttal a magyar gyámintézet ajándéka képen 1513 koronát ad át.

A budapestti német református leányegyház lelkésze Klar községe nevében 150 márkát nyújt át.*

A második nyilvános közgyűlés szeptember 27-én volt. Pánk az elnök fölolvasta a német császárnak a gyűléshez intézett rendkívül szives hangú táviratát. Majd Vaucher párisi tanár tájékoztatta a gyűlést a francia

* Évek óta tett megfigyelés folytán meglehetősen ismervén a Gusztáv Adolf egyület nemes célját és egyéb viszonyait határozottan állítom, hogy véghetetlen szerencsétlen és tapintatlan eljárásnak minősíthető a magyar reformátusok részéről a Gusztáv Adolf ellen tanúsított alaptalan vádaskodás. Nekünk a többi külföldi protestánsokhoz hasonlóan karöltve kellene haladnunk ezekkel a szép egyesülettel s magunkat képviseltetni évi gyűlésén. De hát mi lenne akkor a féktelen sovónizmussal, a mi mellett ugyan tel-

protestánsok helyzetéről az elválasztási törvény életbe léptetése küszöbén. Rámutatott a nevezetes törvény következményeire.

A nagy szeretetadományt 21832 mk. ez alkalommal Leoben (Stájerország) a két kisebbet 6900 illetve 7000 márkát Stalheim (Lotharingia) és Windhuk (afrikai német gyarmat) Ezen három községnek a helyzetét Roge potsdái udvari lelkész ismertette. Ezután különböző helyekre hívták meg a jövő évre az egyesületet. A jövő évi gyűlés helye Starlsund lesz. Miután Spanuth (Leoben) hálás köszönetet mondott az egyháza részére nyújtott nagy adományért Roch berlini főegyház tanácsos imádságával a gyűlés véget ért.

(folyt. köv.)

Veress István.

Várady Gábor.

1820 — 1906.

A máramarosi magyarságnak, főképen a protestantizmusnak nagy gyásza van, mert elveszítette egyik legtehetségesebb, országos hírnevű fiát Várady Gábort. Máramarosszigeten született 1820 november 1-én s Várady Ádám és Lövey Jozefának a fia volt. — 17 éves korában a középiskolai tanulmányait szülőhelyén bevégezvén, az a körülmény, hogy atyjának Máramaros vármegyének 17 éven át volt jeles főjegyzőjének házában, az ott gyakorta megfordult vármegyei s notabilitások gyűjtő magán vitatkozásait az ország állapota körül gyakorta hallgatá, — a lelkében tüzet gyujta fel a lelkesedést a jogi pályára iránt, a mit az édes apja is bár a többi gyermekei közül őt a katonai pályára szánta, egyelőre jóváhagyólag vett tudomásul, mivelgyenge testalkota miatt erősödésre volt még szüksége. A jogot, mert még akkor Szigeten annak tanszéke nem volt, Eperjesen végezvén, atyja akaratának engedett s 1839, februárban a 60. számú hg. Wasa gyalogezredben lett kadét, két év múlva vármegyének ajánlata folytán a kir. testőrségbe lépett be hagynagi ranggal, a mely a katonai tárgyakon kívül az irodalommal való foglalkozásra is engedett alkalmat és időt. Váradyt itt csakhamar könyvtárnokká választották s szabad szellemű képzett lelke megalapította a Remény cz. szép irodalmi heti közlönyt, mely bár csak kéziratban jelent meg, a bajtársak kedves olvasmánya volt. Bajtársai voltak Móricz Károly, Korponai János, Asztalos Sándor, Klapka György Máriaási János, később a szabadságharc megannyi neves alakjai. Görgeit is ismerte, tanította a magyar nyelvre az őt a németre. Mint testőr volt jelen Pozsonyban az 1843 évi országgyűlés megnyitásakor a király kíséretében s az itt látottak és hallottak indították arra, hogy a testőrségből kilépjen s teljesen a jogi tudományoknak éljen 1845. hazajövén s az ügyvédi vizsgát letévén a vármegye tiszteletbeli aljegyzőjévé neveztetett ki s mint ilyennek tollából kerültek ki legtöbbször az akkori kormányzati szabálytalanságok törvénytelenések ellen intézett feliratok, országgyűlési követeknek adott utasítások

Az 1847. évben a zesti nagytokintélyű Hegedűs Zsigmond leányát Krisztinát nőül vette. Ügyvédeskedésből szőlíták el az 1848 év eseményei, nemzetőri százados lett, honvédsapatokat szervezett mint ilyent választotta Téesón a Máramarosba érkezett Szabolesi önkéntes szabad

1849 januárban a magyar teljhatalmu választmány és Raibeic honvéd ezredes megbízták egy *nemzetör-zászlóalj* szervezésére melynek *örnagyi* ranggal parancsnoka lett, ez lett a *105-dik honvéd zászlóalj*. Bem tábornok rendeletére a kárpátvidéki figyelő hadtest a Kazincy féle és azzal a zászlóalj Erdélybe ment, a hol Várady *dandárnokká* neveztetett ki, alatta volt három zászlóalj, egy huszár, egy vadász osztály, egy ágyúüteg.

A hadtest Bémet már nem találta Erdélyben, sőt a temesvári szerencsétlen csatán is tul volt, a Staán hadteste is megveretett s következett a *zsibói fegyverletétel* az orosz hadesapatok előtt 1840 aug. 25-én. Görgeinek egy német nyelvű Staánéhoz intézett levelét tárgyalta a *Weselényi* palotában a Kazincy nagy haditanácsa, melyen 50-nél több tábornok, ezredes, örnagyi és másféle parancsnok volt jelen, az ablak mélyedésben az orosz megbízottak és gróf Kornis a császári biztos. Várady azonnal felszólalt a Görgei által javaslatba hozott fegyverletétel ellen, megmagyarázta a német levelet s indítványozta hogy a hadtest vágja ki magát, mert hiszen nincs is körül véve. Kazinczy elsápadt, a többség ujjongva helyeselt a lengyelek, németek anyanyelven kiabáltak, menjünk a csatába! A császári biztos és az orosz megbízottak élénken figyelték e jelenetet.

Ez alatt Várady rendeletére a 105. zászlóalj megjelent az ablak alatt fegyvert töltött s szemébe nézett az erőszaknak. Várady pedig elére állott s átvette a parancsnokságot.

Kazinczy utána küldött mint mondják el akarta fogatni, nem ment. Később kívánta, hogy ha a fegyverletételt megtagadja, jelentse ki azt, másnap megtette, a kőfalon írónnal írta meg, hogy a *105. honvéd zászlóalj a fegyvert nem teszi le*. Mikor pedig a fegyverletételt kimondták, Várady neki indult Nagybánya felé haza vezette zászlóalját Máramarosba.

A zsibói lázadás, a császár biztos jelentése figyelése, a hóhér kötél és golyó őt menekülésre indíták. Félévet bujdokolt Szatmárbabban, Pesten majd Nyitrában az apósa birtokán mint gazdatisztje. Mikor tudomására jutott az 1850 év elején, hogy a vidéken is szorgosan keresik, merészen egyenesen, *Bécsbe ment* ott lakott két hónapig, senki sem kereste. Azonban ez az élet nem az ő lelkének való volt. Külföldre vágyott. A sors kedvezett. Báró Müller a stuttgarti kir. udvar középárikai consula a württembergi király részére kitömött madarakat szállíttatott Bécsből Várady a titkár kocsiján mint vadász a bakra ülve menekült két ládát szállíttatott. Szerencsére az özvegy *Karolina* császárné Münchenbe utazván, — kocsija a vámsorompónál az övek elébe hajtott, az övek pedig mintegy podgyász szállító kocsinak tünt fel így baj nélkül utazhattak tovább. Hohenheimban a gazdasági intézetbe iratkozott hallgatónak. Bántotta az egyedüllet. Kérésére nagy nehezen kijutott a felesége is ide innen tett nagyobb tanulmányi utakat Németországba, Svájcba. Nejevel Darmstadtban telepedvén meg, itt született Gabriella leánya. Hierony Károlyné

Majd a honvágy és tetvággy erő vett rajta s rokonai barátjai útján ki akarta vinni szabad hazatérhetését. Nem sikerült. Ekkor neje utazott Bécsbe ő is sürgette az eredményt, hiába várta. Ekkor württembergi utlevéllel alnév alatt Bécsbe ő maga is elutazott s mint neje megbízottja maga járta ki szabad bebocsátását a miniszteriumoknál. Szerencsére nem ismerték fel.

Szülőföldjén ismét ügyvédkedett s az 50-es évek nyomasztó hatása alatt is hatalmas tehetségével, szünni nem tudó lázas munkásságával elevenségben tevékenységben tudta tartani a megye és város társadalmi életét.

1854. évben, szabadság harc után megszűnt. *ktsdedővő egyület* új életre keltette szigetén védnökévé megboldogult *Királynénk Erzsébet ő felségét* nyerte meg. Az óvodát virágzásra jutatta mult időtől haláláig állandóan buzgó tevékeny elnöke, a *Jótekonny egyület* is, mit még atyja kezdeményezett, ismét működésbe hozta.

1860. évben az absolut uralom után őt a közbizalom 2-ik alispánná tette 1861. évben a técsői kerület *országgyűlési képviselővé* választotta. Tisza-Kálmánnal együtt mint ennek beleső barátja szellemi fegyvertársa, a határozati párt tagja lett s ők lettek a későbbi hatalmas ellenzék kiváló magvai. Mivelhogy a felirati párt az enyhébb modorban sem győzött s az országgyűlés feloszlatott. Várady hazajött s elfoglalta 2-ik alispáni állását, de mivel a kormány a megyék élére *királyi biztosokat* küldött: 1861 decz. 9-én a tiszti karral együtt állásáról leköszönt.

A provisorium alatt tevékeny társadalmi munkásságot fejtett ki. — A *Máramarosi nőegylet* nőtanodájának saját házában adott helyett: unoka testvére a derék honleány *gróf Teleki Blanka* volt nevelőnöje, fogolytársa *Lövei Klára* volt annak a lelke, Várady maga is tanított benne.

Dalárdát zenedét virágzásra juttatott.

Erdemei őt a máramaros ugocsi egyházmegyének előbb főjegyzői majd gondnoki székébe jutatták, a szigeti ref. lyceumnak is felügyelő gondnoka lett. Majd *Máramaros* politikai heti lapot alapította több társával, mely a jelen évben 42-ik esztendejét éli becsületes multtal és jelennel, mely a vidéki lapok között kiváló helyet foglalt és foglal el ugy tartalmánál mint higgadt művelt tárgyilagos irányánál fogva. Ebben jelentek meg, híres országgyűlési levelei, melyeket szivesen és elismeréssel olvastak melyeket külön is kiadott.

Az 1865. évben az újból összehívott *országgyűlésen ismét megjelent mint a técsői kerület képviselője*. Ettől kezdve inkább emelkedett országosan a tekintélye; az országgyűlés egyik alelnökévé is választotta, erősen szóba jött igazságügyminiszterre leendő kinevezetése is. — Mint jó lelkű nagy befolyásu egyén sok jót tett egyeseknek, társulatoknak vármegyéknek többet magával ő hozta létre; a Debrecen Msziget északkeleti vasutat, Szigeten a hitel és kereskedelmi intézetet, könyvnyomda részvény társulatot, a Máramarosi muzeumot, melynek államsegélyvel szép új épületre van kilátása.

A mint 1874 évben *Szilágyi István* néhai lyceumi nagynevű igazgatónk írja felőle, mint magán ember a legtisztább jelleműek közé tartozik, jótekonyságban kifogyhatatlan s különösen a közintézetek egyházi és nevelési ügyek benne nagy áldozatu jötevőjüket tisztelék. Mint parlamenti férfin politikus, annyira tud uralkodni szenvedélyein, hogy azokat az ész palástjába öltöztetve udvarképesekké tudja tenni. Logikája néha a kegyetlenségig szigorú.

Valóban nagy tudása éles esze, gazdag tapasztalata előkelő modora, életmódja, irányja elnöki vezetési toll vagy szóharcai feledhetetlenné tették azoknál, kik ismerték, munkássága jótekonny szive pedig beirta nevét, érdemeit az egyesek szívébe társulatok egyletek városa és vármegyéje jegyzőkönyvébe. A 1890-es évek közepe táján e nagy tekintélyt megrongálta egy sajnálatos esemény a politikai élet ezer kísértete őt is körül hálózta. Midőn egy rendjel kitüntetéset kieszközölné ajánlatával közbejárt, e ténye nem volt önérdék nélküli s azért a feltámadott közvélemény hatására letévé mandátumát, lemondott az egyházmegye és a lyceum gondnoki állásáról s ettől kezdve *folycást lankadatlanul* csak jó formán a

máramarosi intézményeknek ismerőseinek, barátainak élt. Visszavonultságában saját és a politikai élet nevezetesebb mozzanatainak azok nagy alakjainak eszméinek korszerű feljegyzéseit dolgozta fel s adta ki *Hulló levelek* cz. alatt 3 kötetben.

Mint mult idők ellenállásainak nagy alakja erős harcot vívott a halállal. Katonás daliás de már elgyengült testét a 80 éven felül sokszor kerülgette, megkínította a halál, de *nem adta meg magát*, míg végre f. hó 12-én kicsavarta kezéből fegyverét, ragyogó éles, hatalmas tollát (az utolsó legnagyobb ellensége a halál) hogy két évvel ezelőtt elhalt hön szeretett feleségéhez költözék le a sirba. F. hó 14-én előkelő széles rokonságának öreg honvéd társainak mély fájdalma, a minden oldalról megnyilatkozó elismerés és részvét s tolmácsaik a hatalmas koszoru-áradat közepette kísértük ki a temetőbe ragyogó napfényes időben. — A háznál imát a templomban érdemeit méltató beszédet *Szükszay Zoltán* esperes, az óvodánál, hol a felnyitott üveges gyászkozsiba két kis óvodás lányka szórta be a szeretet, a hála virágait, *Bökényi Dániel* áll, elemi iskolai igazgató, igen sok egyesület titkára, jegyzője egy az óvodáé is, bucsuztatta el az egyesületektől, míg a sirnál a sokoldalú veszteség fájdalmát *Takács Lajos* missiói lelkész cselelté.

A főtiszt és mélt. egyházkerületi közgyűlés pedig midőn a megboldogultnak halálhírét hallá, a multak érdemeit méltatandó jegyzőkönyvében hálás kegyelettel örökíté meg nevét.

Városunk közgyűlése pedig a kiseddóvó utczárt melyen az elhalt annyira odaadással gondozott szeretett óvodája áll. — érdemei elismerésül *Várady Gábor utczának* nevezte el.

Hadd virágozzék a sok intézmény, melyekért oly fáradhatatlanul irt, szónokolt, járdogált áldozott. E város vármegye s az ország, mely egykoron csodálva állott meg lelki nagysága, fenkölt szelleme előtt! Nyujtsa felé a koszorút. Te pedig kedves halottunk a nagy hosszú küzdés után nyugodj esenedesen a te babéridon!

Takács Lajos.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Ref. lelkészek országos egyesülete.** Már félni lehetett attól, hogy ez a sokszor tárgyalt hön óhajtott, de a kezdeményezés zürzavarából nehezen bontakozó törekvés dugába dől. Aggodalmak merültek fel, az egyesülés irányára nézve és aggodalmak a terv kivitele s a lelkes kezdeményezők által összehívott budapesti gyűlés tekintetében, örömmel jegyezzük fel, hogy ez aggodalmak oszlófélben vannak, a Búdapesten összegyűlt lelkész társak megtalálták a lelkész egyesület megvalósítására vezető utat. Az eszme barátai kik már a kivitelre is készek valának, igen helyesen lelkész kongresszus helyett előkészítő értekezletre alakultak át és e célra küldtek ki az öt egyházkerületre tekintettel egy végrehajtó bizottságot. A végrehajtó bizottság elnöke Morvay Ferenc tagjai, Kazay Sándor, Kerekes János, (tiszáninneri); Hamar István, s az elnök és dr. Székely Ferenc (Dunamellék); Seregély Dezső, Birtha József, Barri Sándor (Dunántul); Juhász László, Nagy Lajos (Tiszántul); Csia Kálmán, Benedek Pál (Erdély). A bizottság fogja az alapszabályt és szükséges előmunkálatokat elkészíteni, az egyházmegyei és kerületi lelkészköriekkel összeköte-

vettek részt. Feltűnően kevesen jelentek meg a tiszán tulról, holott itt a kerületben van a legtöbb lelkész és lelkész jellegű tanár. E tartózkodás azonban a lelkész egyesület ügyének törvényes mederbe terelődésével megfog szünni. Örömmel jegyezzük fel, hogy ez a fordulat megtörtént, mind a budapesti gyűlés előkészítő jellegének megállapításával, mind az irányelvek kitűzésével. Most már az egyházmegyei lelkészi testületeken van a sor, nekik kell nyilatkozni s ha kell nekik a dolog nekik kell a cselekvés színterére kilépniök és ezt várják is tőlök.

— **Épülnek a kis ref. templomok.** Az élesdi magyarság hol a mi kedves *Makai* bátyánk, ez a köztisztelőben és szeretetben álló lelkésze a bihari egyházmegyének hirdeti az ígét, templomot emelt és ujitott és azt holnap készül felavatni. A felavatásra főtisztelőtű püspök ur kollégiumunk tudós tanárát nt. *Eröss Lajos* urat küldte ki, Ő fogja tartani az alkalmi beszédet is.

— **Iskolatörténeti Adattár** A debreceni Prot. Lap f. é. 46-ik számában az *Irodalom* rovat első sorában ismertetett könyv. címe „Iskolatörténeti irattár” „Iskolatörténeti Adattár”-ra helyesbítendő.

— **Tanítóképesítő vizsgák rendje.** A debreceni ev. ref. tanítóképző intézetben a pót és javító képesítő vizsgák rendjét főtisztelőtű püspök ur a következőleg állapította meg. A vizsgára jelentkezés ideje dec. hó 17. napja, az írásbeli vizsgálatoké 18—19, a szóbeli eké 20 és kk. napjai, úgy azonban, hogy egyes szóbeli javító vizsgák már 19-én is tartatnak. E vizsgákról az érdekeltek, azzal a felhívással értesíttetnek, hogy jelentkezésök alkalmával keresztlevelet, előző iskolai és szolgálati bizonyítványaikat (ez utóbbiakat esperesi megerősítéssel) magokkal hozzák.

— **A Csokonai-kör** A debreceni Csokonai-kör e hó 17-én a költő születésnapján nyitotta meg idei felolvasó estélyeinek sorozatát. Az élvezetes és tanuságos estély a következőképen folyt le: 1. Nyitány Csokonai dallamokból összeállította Rácz Károly; elődta: Rácz Károly zenekara. 2. Megnyitó beszéd. Mondta Géresi Kálmán, a Csokonai-kör elnöke. 3. A tihanyi ekhóhoz. Férfikarra átirta Mohácsi Sándor; előadta a városi dalegylet. 4. A magánosághoz. Irta Csokonai szavalta Lukács Juliska urnó, a városi színház művésznője. 5. A debreceni lunátikus. Irta és felolvasta dr. Csürös Ferenc a Csokonai-kör választmányi tagja kollégiumi tanár. 6. Csokonai szól. Költemeny: irta és felolvasta Oláh Gábor, a Csokonai-kör tagja, kollégiumi tanár. 7. A csikóbörös kulacshoz. Férfikarra átirta Mácsai Sándor; előadta a városi dalegylet.

— **Szemere Bertalan szobrának leleplezése.** Nagy ünnepe volt e hó 19 Miskolcz városának. Ekkor leplezték le az első magyar belügyminiszternek, később Magyarország miniszterelnökének, Szemere Bertalannak szobrát. A leleplezési ünnepély méltó volt a nagy férfiú emlékéhez. Résztvettek benne a kormány, az országgyűlés mindkét háza, Budapest székesfőváros és az országnak majdnem minden törvényhatósága, a Tudományos Akadémia, iskolák, egyesületek és családjának tagjai. Az érc-szobor, mely Szemere hatalmas ércalakját ábrázolja Róna József szobrászművész munkája. A leleplezési ünnepély a himnusz eléneklésével kezdődött, melynek elhangzása után Tarnay Gyula alispán ünnepi beszédet mondott. Beszéde közben hullott le a lepel. A nagyha-

tásu beszéd után Lévy József, az ősz költő szavalta el ez alkalomra irt Szemere Bertalan szobránál című ódáját melyet a közönség tapssal és éljenzéssel jutalmazott. Ezután Tarnay alispán mint a szobor-bizottság elnöke átadta a szobrot megőrzés és gondozás végett dr. Szentpáli István polgármesternek, aki Miskolc város nevében köszönetet mondott annak létesítéséért. A szobor megkoszoruzása következett ezután. Szalay László országgyűlési képviselő a képviselőház koszoruját, báró Vay Elemér a főrendiház koszoruját, Mezössy Béla államtitkár pedig a kormány koszoruját tette le a szobor talapzatára. A lélekemelő ünnep a szózat elénkésével ért véget. Szemere nemcsak magyar hazánknak dísz, de református egyházunknak is egyik büszkesége.

Tartalom jegyzék: llyés csüggedése. Vándor. — Fögondnoki előterjesztés. — Vándor. — A felekezeti középiskolai tanárok fizetésének állami kiegészítése. — A tanítók szociálismusa. Dr. Márk Ferenc. — Egyházkerületünk őszi közgyűlése. — Kolozsvári levél. — Egyházmegyei közgyűlés. — Külföld: Veress István. Várady Gábor. Takács Lajos. — Különfélék.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A máramarosugocsa ev. reform. egyházmegyében elhalálozás folytán megürült gyulai lelkészi állomásra. Évi javadalom 1. Késszép 1000 korona 2. 14 hold föld haszonélvezete, 3. 1000 négyszögöl szőlő, melyből 800 négyszögöl van beültetve. (Ezek adóját az egyház fizeti) 4. Legeltetési jog a földek után, 5. Stóla az egyházkerületi megállapodás szerint, 6. Fizetés kiegészítés 490 kor. 12 fillér. Az állomás IV-ed osztályu.

A kellőleg felszerelt kérvények f. évi december 23-ig Szikszay Zoltán espereshez Máramaroszigetre küldendők. Az állomás 1907. ápril, 1-én elfoglalandó. Debreczen, 1006. novemb. 21.

Kiss Áron
püspök.

Pályázat.

A beregi ref. egyházmegyébe kebelezt II. osztályu vásárosnaményi rendes ref. lelkészi állásra.

Jövedelem: lakáson és belsőség használatán kívül a lelkészi díjlevélben felsorolt javadalmak, melyeknek értékét az 1903 év ápril. havában tartott egyházmegyei közgyűlés 69 számu jegyzőkönyvi határozatában 2609 kor-ban állapította meg.

A lelkészi hivatal javadalmát képező földbirtokból bizonyos terület két izben 1905 és 1906 évben az egyházi fensőbb hatóságok jóváhagyásával, 30 évi idő tartámra bérbeadott, ezen területnek bérösszegei is feltétlenül a lelkészt illetik.

A megválasztott lelkész, a választás megerősítése után állását azonnal tartozik elfoglalni.

A kellően felszerelt pályázati kérvények folyó 1906 év december hó 17 (tizenhét) napjáig Sütő Kálmán espereshez Munkács, postahely. Bereg m. küldendők. Debreczen, 1906. november hó 21.

Kiss Áron
püspök.

Pályázat.

A bojti káplánságra pályázat hirdettetik. Fizetés 600 korona, lakás, teljes ellátás mosás nélkül. Lélekszám 1200. Végez minden lelkészi teendőket. Az állás elfoglalandó 1907. január hó 1.

Csillag Lajos.
lelkész.

Pályázati hirdetés.

A hmvásárhelyi reform. egyházba két állásra, u. m.

1. *Anyakönyvvezető egyházi s. lelkészségre.* Javadalma: évi 1600 kor. az egyh. pénztárból havi utólagos részletekben, továbbá a régebb lelkészek szivességéből és csak az ő hivatali idejökre az anyakönyvi jövedelem 10 %-a és két szobás lakás, melyből az egyik szoba hivatalos helyiség s ezt a szükséges butorral az egyház látja el, ha nős a s. lelkész ez esetben a hivatalos helyiséget kapja és 400 kor. lakáspénzt. — Kötelessége: az ő templomi rendes lelkészel hetenkint váltakozva a lelkészi szolgálatokat, és az egyházi anyakönyvvezetést önállóan teljesíteni a rendes lelkészt annak kívánsága szerint mindenemü hivatalos dolgában helyettesíteni, 3 évről 3 évre választja az egyháztanács, 3 havi előleges felmondással.

2. *Ujtemplomi egyházi s lelkészségre.* Javadalma: évi 1600 kor. és egy kellően butorozott szoba, mely hivatalos helység is. Kötelessége: az ujtemplomi rendes lelkészel hetenkint váltakozva teljesíteni a lelkészi szolgálatokat; más lelkészek helyettesítése szükség esetében; továbbá a konfirmandusok előkészítése, hitoktatás legfeljebb heti 6 órán. 3 évről 3 évre választja az egyháztanács, 2 havi előleges felmondással

Pályázni kívánók az állások szolgálati szabályzatát mindenestre kérjék el az egyházi jegyzőtől s azután nyujtsákbe alólírotthoz pályázatiukat felszerelve: születési bizonyítvánnyal, végzett tanulmányukat, szolgálatukat, egészségi állapotukat igazoló okiratokkal és ha nős pályázó, esketési bizonyítvánnyal.

Pályázati határidő november 30, az állások 1907. januárius 1-én elfoglalandók.

Hmvásárhely 1906. nov. 12,

Pap Imre.
lelkész.

Amerikai Cottage-szivólegrendszerü harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

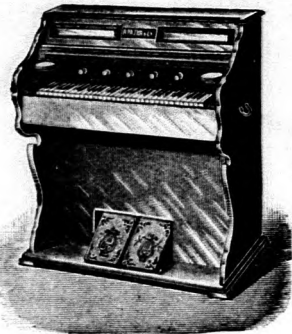
Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele.

Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele.

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.

= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos
organaméretekkel, templomok, szemináriumok részére és
mint gyakorló orgonák.

Tanerőknek külön százalék engedmény.

SZABÓ SÁNDOR

képesített építőmester építési irodája és festékgyára
DEBRECEN, Kölcsey-utca 18.

Egyházi és iskolai építkezések tervezete és ki-
vitele felsőbbhatóságilag helybenhagyott vagy a köz-
igazgatás ügyi minta terve alapján.

Tervezetek és költségvetések készítése vagy azok
felülbírálása a hely színén is.

Építkezési kölcsönök aján- lása és lebonyolítása

Szabadalmazott gyorsan száradó és szárító vize-
telszigetelő festék gyár falak, nedves helyek szárazzák
tételére, Vihar és időjárásálló **homlokzat festékek,**
zománczmáz, klozetek, fürdőszobák, konyhák
falainak vízmentes bevonására. Gyorsan száradó
kemény és puha padló festékek mindenféle színben.

Teljesített építkezésekről, végzett munkálatokról
bizonyítványok és elismerő okiratok.

SZABÓ SÁNDOR

képesített építőmester építési irodája és festékgyára
Debrecen, Kölcsey-utca 18.

Értesítés. Van szerencsém a t. közönség szives
tudomására adni, hogy **Melocco Péter**
budapesti betonáru gyáros debreceni fióktelepét saját szám-
lámra átvet- **tetőfedési vállalatommal** egyesítve
tem és azt fogom to-
vább vezetni. A munkálatokat a legjobb munkaerőkkel és
legjobb anyagokból készíttetem, miáltal t. rendelőim teljes
megelégedését óhajtom elérni. Midőn tisztelettel kérem,
hogy nagybecsű bizalmukkal **Lukács Vilmos**
kitüntetni sziveskedjenek —
maradtam kiváló tisztelettel Debrecen, Hatvan-utca 5. szám.

Elvállalok = **beton-munkát** cement és gra-
mindennemű nittó lapokkai
burkolást, fayence-lap burkolást, műkö lépcsők és láboza-
tok készítését, csatornázásokat szab. karmantjus beton-
csövekkel, hidak és átvezetők építését stb.

Tetőfedési munkák szabadalmazott Eternit asbest cement palával.

Aszfalt lemezzel egyszerű és kettős ragasztott fedés.
Facement tetők készítése. Nedves falak elszigetelése.

Állandó raktár: Kitünő minőségű Port-
land és román cement-
ből, stuccatur és alabastrom gipszből, kőfedél-lemezek
elszigetelő lemezekből, tűzálló (chamotte)-tégla, Carbo-
lineum, fedéllackok stb.

Király balzsam

Köszvény és
csuz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg,
mint külsőleg mindenféle fájdalma ellen. **Király-bal-**
zsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy min-
den háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint kül-
sőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsénél csikarás-
nál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb
fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **kösz-**
vénynél csuznál továbbá
meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat.
Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz
lehellet szagtalanítására. 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6
kor. 65 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem
használ mást csak a
híres **Hajdusági pedrót!!**
mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes
bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos.

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K.
65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszaru“ gyógyszertára a hol mindenn bel- és
külföldi gyógyszerkülönlegességek erdelti árakban szere-
hetők be.

Theológiai ujdonságaink

közül különösen a következő 3 emelkedik ki:

Benkő István, Agenda, azaz szertartási beszédek és imák. A magyar keresztény egyház rendtartása szerint. Budapest, 1906. Ára fekete vászonkötésben 5 koronfa-

Molnár Albert, Egyházi beszédek, orációk, és imák. Összegyűjtötte és sajtó alá rendezte Nagy Károly theol. tanár. 35 beszéde. és ima., Budapest, 1906. Ára K. 3.

Bersier. Egyházi beszédek, II-ik kötet. Jogositott magyar kiadás. Franciából fordította Szalóczy Pál ev. ref. lelkész. 21 beszéd Ára K. 4.

Mind a három megjelent és kapható: **Kókai Lajosnál** Budapesten, IV. Károly-utca 1.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

STOWASSER J.

cs. és kir. udv. hangszergyáros

a m. kir. zeneakadémia, színházak, hadsereg, művészek stb. szállítója

Budapest, II., Lánchíd-utca 5.

Ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű vonós-, húros-, fuvó- és ütőhangszereit.

Specialista: húros, vonós, fuvó-hangszerek készítésében és javításában. — **Hangfokozó-gerenda!!** mely által bármely hegedű, gordonka, melybe az illesztetik, sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) **Kezesség minden egyes hangszernél.** — **Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt.** **Régi mesterhegedűk vétele és eladása.** **Legnagyobb gyár és raktár.** Saját találmányu (Rákóczi) **tárogató**; általános elismert legjobb, mely tökéletes **solo-hangszerré** általam konstruáltatott. Iskolával 35 frittól feljebb. — **Orgona-harmoniumok.** A gyönyörű hang, melyet a világhírű legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet.

65 forinttól minden árban kapható.

Az összes hangszerek javítása különleges szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik. — Kivétel nagyban és kicsinyben.

A tanév kezdetével a tankönyv- és tanszer-szükségletek beszerzésére bátrak vagyunk cégünket szives figyelmébe ajánlani.

Magyarország összes felekezeti, községi és állami iskoláiban használt

TANKÖNYVEK

és segédkönyvek állandóan raktáron vannak s így abban a kellemes helyzetben vagyunk, hogy becses rendelését azonnal és **a legújabb kiadásban** szállíthatjuk.

Czégünk országszerte kiérdemelte a nagyközönség bizalmát s ezentul is pontos, lelkiismeretes és előzékeny kiszolgálással igyekszünk e bizalmat öregbiteni.

Nagy raktárt tartunk különféle református ima- és énekeskönyvekből a legegyszerűbb kötéstől a legdiszesebbig.

Mélyen t. vevőink kényelmére ajánlkozunk **papir, író- és rajzszerek** szállítására is.

A nm. m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium által engedélyezett és Magyarország legtekintélyesebb népiskoláiban használatban levő tankönyvkiadványaink teljes jegyzékét kívánatra készséggel megküldjük. — Becses megrendeléseit már most kérjük eszközölni, hogy a nagy munkatorlódás ne akadályozhassa a rendelés gyors elintézését.

Franklin-Társulat

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

előbb László Albert és társa

A tiszántuli egyházkerület főbizományosa
Iskolakönyv és tanszer kereskedésében
DEBRECENBEN, Kossuth-utca 11. szám.

A közelgő iskolai idény alkalmából
legelőnyösebben szerezhetők be min-
denféle iskolai könyvek, írószerek
és iskolai felszerelések.

Nagy részletes képes árjegyzék ingyen
és bérmentve küldetik.

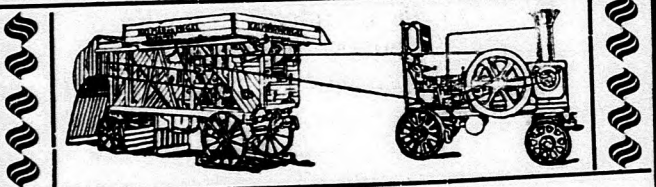
Számtalan első díjakkal és diszoklevelekkel kitüntetve.

KALMÁR ÉS ENGEL

MÓTOR- ÉS GÉPGYÁRA

BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRUT 18.

Ajánlja ugy cséplőgépet, mint malomüzemre legegyszerűbb benzinmotorjait, benzinlokomobiljait, valamint szivógázmotorjait, melyek V., Lipót-körut 18. bármikor üzemben megtekinthetők.

Teljes jótállás
kitűnő cséplésért!

Egyedül létező újdonság!

Ezen motorok egyenletes járásaik és bámulatlan egyszerű szerkezetük folytán bármely legjáratlanabb ember által is azonnal könnyen kezelhetők.

Árjegyzék ingyen! ————— Olcsó árak részletfizetésre.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debrecenben a Piacz-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

☞ férfi, fiu és leányka ruha-üzlete. ☜

A járókelőket megálliújtják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az őszi idény legújabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hírneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövetekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak**, mely minden darabon kitüntetve látható, a legpontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesít és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTÁTOTT 1845-ben.